

بخش سوم - انتشار اطلاعات مربوط به مدیریت ریسک

ماده ۶- مدیریت ریسک اعتباری

۶-۱- سیاستها و خط مشی های اعتباری

سیاستهای اعتباری بانک در حوزه های تسهیلات و مطالبات در هردوره و بنا بر مولفه های موثری از قبیل ترکیب منابع و مصارف، متغیرهای کلان اقتصادی از جمله نقدینگی جامعه، نرخ تورم و سایر شاخصهای کلان اقتصادی تعیین می گردد که ذیلاً به برخی از سیاستهای کلی اعتباری بانک اشاره می گردد:

- ۱- اولویت در اعطای تسهیلات میان مدت و کوتاه مدت به ویژه تامین سرمایه در گردش واحدها.
- ۲- اهتمام به اعطای تسهیلات خرد با رعایت ضوابط و مقررات جاری بانک و بهداشت اعتباری و ظرفیت سنجی های لازم.
- ۳- تاکید بر امر ظرفیت سنجی مشتریان جهت اعطای تسهیلات.
- ۴- لزوم اجرای صحیح آئین نامه تسهیلات و تعهدات کلان بانک مطابق بخشنامه تجمیعی مربوطه.
- ۵- توجه خاص به علل رشد مطالبات غیر جاری بانک به ویژه در مورد مشتریان اعتباری عمده بانک، استفاده از ابزارهای اعتباری وصول مطالبات
- ۶- نظارت ادواری توسط ناظرین پیش بینی شده در بخشنامه ها، بازدید از محل فعالیت موضوع تسهیلات و پیشرفت آن و نحوه اجراء بصورت تصادفی توسط ناظرین مستقر در مدیریتهای شعب و سایر افراد ذیصلاح و کمیته های اعتباری.
- ۷- استفاده از ابزار تسهیلات جهت تمرکز حسابهای مشتریان بخصوص حسابهای کم هزینه
- ۸- اعطای تسهیلات در قالب طرح تامین مالی بنگاه های کوچک و متوسط.
- ۹- استحکام وثایق با تمرکز بر تسهیلات کلان.
- ۱۰- تاکید و الزام به استفاده از سامانه اعتباری و اعتبارسنجی داخلی بانک.
- ۱۱- صدور کارتهای اعتباری ویژه شرکتهای و شبکه های توزیعی کالا و خدمات در راستای سیاستهای اقتصاد مقاومتی.
- ۱۲- طراحی شبکه همکاری مشتریان بانک تجارت با رویکرد فعال سازی و حمایت از زنجیره تولید و وصول مطالبات بانک.

۶-۲- واحدهای اجرایی مدیریت ریسک اعتباری

- مدیریت امور اعتباری و ادارات تابع مانند، اداره پیگیری و نظارت بر وصول مطالبات، اداره اطلاعات اعتباری، اداره بررسی و نظارت و اداره اعتبارات کل
- بخش اعتبارات تمامی مناطق و کلیه شعب
- تمامی ارکان اعتباری از قبیل کمیته عالی اعتباری، کمیته اعتباری مرکز، کمیته های اعتباری مناطق و کمیته های اعتباری شعب
- کمیته فرعی مدیریت ریسک اعتباری و اداره مدیریت ریسک

۶-۳- حدود اختیارات سطوح مختلف سازمانی برای تسهیلات و تعهدات

حدود اختیارات ارکان اعتباری بانک همه ساله بر اساس ریسک های مترتب و شرایط اقتصادی و نوع وثایق تعیین و به تمامی واحدهای اجرایی ذیربط ابلاغ می گردد و با توجه به ارزیابی مستمر وضعیت ریسک اعتباری بانک مورد بازنگری قرار می گیرد.

۶-۴- میزان پذیرش ریسک اعتباری

در حال حاضر میزان پذیرش ریسک اعتباری بانک بر اساس نسبت مطالبات غیرجاری (NPL) و نسبت کفایت سرمایه بوده به طوری که ملاک عمل، حداکثر ریسک اعتباری قابل قبول منوط به تامین حداقل ۸ درصدی نسبت کفایت سرمایه بانک می باشد.

۶-۶- فرآیند اعتبارسنجی مشتریان

فرآیند اعتبارسنجی مشتریان با دو رویکرد کارشناسی و مکانیزه انجام می شود.

- رویکرد کارشناسی:

بانک با داشتن کارشناسان خبره اعتباری و بر اساس بررسی های مالی، اقتصادی، فنی و سابقه مشتری، میزان اعتبار و ظرفیت متقاضی را ارزیابی می نماید.

• رویکرد مکانیزه:

➤ **سامانه اعتبارسنجی داخلی:** این سامانه بصورت یکپارچه کلیه شعب بانک را پوشش داده و از اطلاعات بروز شده از وضعیت کسب و کار متقاضی، اطلاعات سیستم تسهیلات و اطلاعات شعب استفاده می نماید. خروجی سامانه شامل امتیاز و رتبه متقاضی و اعلام اخطارهای لازم است. در حال حاضر سامانه دارای قابلیت گزارش گیری لحظه ای در سطح خرد (سطح اختیار شعب) بوده و استقرار آن در سطح گزارشات کارشناسی در حال پایان دوره اجرای آزمایشی در مدیریت امور اعتباری و مدیریت شعب مناطق تهران می باشد.

➤ **سامانه شرکت مشاوره و رتبه بندی ایران:** بانک تجارت اولین بانک در همکاری و استفاده از گزارشات سامانه مذکور می باشد. دسترسی به این سامانه برای کلیه واحدهای ذیربط مقدور بوده و برای هر مورد تقاضای تسهیلات یک نسخه از گزارشات شرکت (شامل گزارش پایه، گزارش استاندارد، گزارش پیشرفته، آماراستعلام و گزارش سوابق) بر اساس نوع نیاز دریافت و به همراه سایر مدارک در سوابق متقاضی حفظ می گردد.

۶-۷- روش سنجش ریسک اعتباری

سنجش ریسک اعتباری در بانک در دو سطح مربوط به متقاضیان تسهیلات و پرتفوی اعتباری انجام می گیرد. در سنجش ریسک متقاضیان تسهیلات از روش بررسی های اطلاعاتی-اعتبارسنجی و کارشناسی-اعتبارسنجی استفاده می گردد. بدین نحو که کیفیت اطلاعات مربوط به فرم های اطلاعاتی اعتباری ارتقاء و به روز رسانی شده اند و بوسیله موتور محاسباتی که بر اساس معیار ۵C طراحی شده است متقاضیان را بر اساس اشخاص حقیقی و حقوقی، بخش های اقتصادی، سطوح اختیارات (بر مبنای گزارش اطلاعاتی و یا کارشناسی)، در قالب تسهیلات، تعهدات (اعتبارات اسنادی و ضمانت نامه)، متعهد سفته تفکیک و محاسبه امتیاز می نماید. بر اساس امتیاز کسب شده متقاضی در یکی از طبقات با رتبه اعتباری عالی، خیلی خوب، خوب، متوسط، ضعیف، خیلی ضعیف و نکول قرار می گیرد. گزارشات اعتبارسنجی به همراه رتبه اعتباری، شامل امتیازات بر اساس شخصیت، سرمایه ظرفیت، وثایق و شرایط بوده و همچنین اخطار و هشدارهایی را به کاربر ارائه می نماید. سامانه سوابق و رتبه اعتباری مشتری را بصورت کامل در خود حفظ می نماید

بصورتی که می توان روند و تغییرات رتبه و وضعیت اعتباری آنان را در طول زمان رصد نمود. ریسک پرتفوی اعتباری نیز با توجه به حدود نسبت های نظارتی سنجش و برآورد می گردند.

۶-۸- روش های کاهش ریسک اعتباری

در راستای کاهش ریسک اعتباری، بانک نسبت به راه اندازی و اجرای موارد ذیل اقدام نموده است:

- استقرار سیستم اعتبارسنجی داخلی و رتبه بندی مکانیزه مشتریان اعتباری
- استاندارد سازی ظرفیت سنجی مشتریان اعتباری
- هوشمندسازی اعلام سررسید اقساط به تسهیلات گیرندگان و ضامنین
- رعایت دقیق دستورالعملهای نظارتی بانک مرکزی از قبیل تسهیلات و تعهدات کلان
- تاکید بر اخذ وثایق معتبر و مطمئن و ترغیب مشتریان به ارائه وثایق نقد شونده تر با اعمال نرخ های سود تسهیلاتی متفاوت.
- بهره برداری از سامانه ذینفع واحد

۶-۹- میزان سرمایه لازم برای پوشش ریسک اعتباری

(میلیون ریال)

		سال	عنوان
اسفند ۱۳۹۵	اسفند ۱۳۹۴		
۷۹۴,۰۴۹,۱۰۳	۷۲۲,۴۳۴,۲۵۷		دارایی اعتباری موزون به ریسک
۶۳,۵۲۳,۹۲۸	۵۷,۷۹۴,۷۴۰		میزان سرمایه پوششی

۶-۱۰- معیارهای دریافت وثائق برای اقلام در معرض خطر ریسک اعتباری

ترجیحاً وثائق بایستی دارای شرایط ذیل باشند:

- دارای نقدشوندگی بالا باشند
- پوشش ریسک های مرتبط به ویژه از حیث نوسان در ارزش وثایق را داده و متناسب با تسهیلات و تعهدات باشند.
- حصول اطمینان از تمکن مالی متعهدین سفته (ارایه شده از سوی شرکتها) با اعتبارسنجی آنان

۶-۱۱- ساز و کارهای کنترل و پایش ریسک های اعتباری

استعلام شعب و مناطق از مدیریت امور اعتباری و اداره حسابرسی داخلی جهت شناسایی اشخاص مشمول ذینفع واحد، نظارت بر رعایت شرایط قراردادهای مربوط به تسهیلات و ارائه گزارشات دوره ای از وضعیت پرتفوی اعتباری بانک از جمله اقدامات کنترلی در حوزه اعتبارات می باشد.

۶-۱۲- نحوه مدیریت تسهیلات غیر جاری و میزان ذخایر مربوط به آنها

در این رابطه موارد ذیل مورد اقدام قرار می گیرد:

- هدفگذاری مطالباتی برای مناطق و پیگیری مستمر تحقق هدف
- تشکیل مستمر کمیته پیگیری و وصول مطالبات جهت مذاکره با بدهکاران عمده بانک
- مساعدت با مشتریان مطالباتی بانک بر اساس گزارشات کارشناسی تهیه شده از وضعیت مشتری و اخذ مصوبه از کمیته وصول مطالبات
- تشکیل کمیته عالی پیگیری و وصول مطالبات بانک با هدف بررسی پرونده های کلان غیر جاری و تعیین تکلیف آنها
- ارزیابی و اخذ وثایق جدید در خصوص پرونده های تعیین تکلیف شده
- بررسی میزان کلی ذخایر اخذ شده در مقاطع ارائه صورت های مالی
- برون سپاری مطالبات غیرجاری
- ذخیره گیری مطالبات غیرجاری مطابق با بخشنامه های صادره

ماده ۷- مدیریت ریسک نقدینگی

ریسک نقدینگی به زیان احتمالی ناشی از عدم تطابق جریان نقد ورودی و خروجی اطلاق می گردد. زیان احتمالی ناشی از مازاد منابع نقد، هزینه فرصت نگهداری آن می باشد و در طرف مقابل کسری منابع آزاد، ریسک تامین مالی با نرخ هایی بالاتر و یا در حالت درماندگی، ریسک عدم دسترسی به منابع لازم را به بانک تحمیل می نماید. در این راستا بانک از سال های قبل، ضمن رصد وضعیت نقدینگی (مانده حساب جاری نزد بانک مرکزی و خالص منابع و مصارف بانک در بازار بین بانکی) و نیز تحلیل روند شاخص های مربوطه، همچون نسبت خالص تسهیلات و مطالبات به خالص سپرده ها وضعیت منابع و مصارف خود را با برگزاری مستمر جلسات کمیته عالی منابع و مصارف مدیریت می نماید.

همانطور که در جدول زیر ملاحظه می شود روند نسبت تسهیلات به سپرده های بانک صعودی بوده که با توجه به نسبت ۱۲/۵ درصدی سپرده قانونی و لحاظ ۳ درصدی ذخایر نقد مورد نیاز، بیانگر افزایش ریسک نقدینگی بانک بوده است که از جمله مهمترین دلایل آن افزایش مطالبات از دولت به عنوان یکی از مصارف عمده بانک بوده است به طوری که بدون لحاظ این بخش از مصارف، نسبت مذکور نزولی بوده که بیانگر توجه ویژه بانک به مدیریت بهینه منابع و مصارف با هدف کاهش کسری حساب نزد بانک مرکزی بوده است.

نسبت خالص تسهیلات و مطالبات به سپرده ها (پس از کسر سپرده قانونی)

۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵
٪۸۸	٪۸۷	٪۸۹/۹

۷-۱- سیاست ها و خط مشی های مدیریت ریسک نقدینگی

بانک تجارت با هدف نگهداری سطح مناسبی از نقدینگی جهت پاسخگویی به جریان نقدی خروجی غیر منتظره و اجتناب از تامین وجوه با هزینه های قابل ملاحظه سیاست ها و خط مشی های خود را به شرح زیر تعیین نموده است:

- پایش مستمر وضعیت نقدینگی، ارقام عمده منابع و مصارف و وضعیت تحقق اهداف مربوطه
- ارزیابی و پایش تاثیر متغیرهای اقتصادی بر وضعیت منابع و مصارف بانک
- رصد رفتار سپرده ای مشتریان کلان بانک با توجه به تاثیراتشان بر وضعیت نقدینگی بانک
- استفاده از جداول شکاف نقدینگی ایستا و پویا که بتواند بر مبنای طبقات مختلف زمانی وضعیت نقدینگی بانک را نشان دهد.
- ارزیابی میزان نقدینگی مورد نیاز با استفاده از آزمون بحران و تحلیل سناریوهای چندگانه و بر مبنای جداول شکاف نقدینگی

۷-۲- واحدهای اجرایی مدیریت ریسک نقدینگی

- کمیته عالی منابع و مصارف
این کمیته مسئول مدیریت نقدینگی بانک در شرایط عادی و بحرانی، مدیریت بر منابع سپرده ای و مصارف بانک، هزینه پول، مدیریت شاخص های نقدینگی، نسبتهای منابع و مصارف، نرخ های سود حساب مرکز با توجه به گزارشات واصله از واحدهای ذیربط می باشد.
- کمیته فرعی مدیریت ریسک نقدینگی
این کمیته مسئول تدوین و پیشنهاد استراتژی ها و سیاستها و رویه های مدیریت ریسک نقدینگی، نظارت بر وضعیت ریسک نقدینگی بانک بر مبنای گزارشات مدیریت امور مالی و اداره مدیریت ریسک را بر عهده دارد.
- اداره حسابداری مدیریت
اداره حسابداری مدیریت به صورت دوره ای ضمن بررسی وضعیت نقدینگی بانک در قالب گزارشات منابع و مصارف، وضعیت سپرده های جذب شده و مصارف را در مقایسه با اهداف مدنظر رصد و بررسی می نماید. همچنین عوامل کلیدی تاثیر گذار بر روند منابع و مصارف و رفتار سپرده ای مشتریان

عمده بانک را نیز ارزیابی و گزارشات لازم را به کمیته عالی منابع و مصارف و نیز مقامات ارشد بانک ارائه می دهد.

• اداره خزانه داری و حسابداری کل

اداره خزانه داری و حسابداری کل روزانه وضعیت نقدینگی بانک را بر اساس موجودی حساب نزد بانک مرکزی و نیز وضعیت بانک در بازار بین بانکی ارزیابی و گزارش آن را به مقامات ارشد بانک ارائه می دهد.

• اداره مدیریت ریسک

با توجه به اینکه برنامه اندازه گیری ریسک نقدینگی بر مبنای تحلیل شکاف (بطور خاص بخش پویا) در حال انجام بوده با نهایی شدن و استقرار آن اندازه گیری ریسک نقدینگی بر مبنای روشهایی چون CFAR (جریانات وجوه در معرض خطر) ، تحلیل سناریو و انجام آزمون بحران انجام خواهد شد.

۷-۳- سپرده ها بر اساس سررسیدها

در جدول زیر مانده سپرده های بانک در پایان اسفند ۱۳۹۵ بر اساس سررسید نشان داده شده است.

(میلیون ریال)

مدت	کمتر از یکماه	۱ تا ۳ ماه	۳ ماه تا ۱ سال	۱ تا ۵ سال	بیش از ۵ سال
سپرده ها	۵۱۹,۸۵۶,۴۴۹	۸۴,۴۰۴,۶۳۸	۳۱۴,۱۶۵,۸۴۵	۲۸,۳۶۴,۰۷۰	۷,۴۷۹,۷۵۸

۷-۴- تسهیلات بر اساس سررسید

در جدول زیر مانده تسهیلات بانک در پایان اسفند ۱۳۹۵ بر اساس سررسید نشان داده شده است.

(میلیون ریال)

مدت	کمتر از یکماه	۱ تا ۳ ماه	۳ ماه تا ۱ سال	۱ تا ۵ سال	بیش از ۵ سال
تسهیلات	۷۵,۲۵۳,۰۵۴	۴۱,۶۵۰,۸۲۸	۹۸,۲۳۴,۵۰۸	۱۷۲,۹۳۰,۵۹۰	۹۶,۰۲۷,۴۲۹

۷-۵- ترکیب و میزان سررسید تسهیلات و سایر دارایی ها و بطور مشخص دارایی های با نقد شوندگی بالا

در جدول زیر ترکیب دارایی های با نقدشوندگی بالا در پایان اسفند ۱۳۹۵ بر اساس مدت مانده به سررسید تا ۶ ماه نشان داده شده است.

کمتر از یکماه	۱ تا ۳ ماه	۳ ماه تا ۱ سال	
۳۳,۳۸۹,۵۴۶	۰	۰	موجودی های نقد
۲۱,۳۲۲,۵۰۲	۰	۰	مطالبات از بانکها و موسسات اعتباری
۷۵,۲۵۳,۰۵۴	۴۱,۶۵۰,۸۲۸	۹۸,۲۳۴,۵۰۸	تسهیلات و مطالبات
۱۹۱,۶۲۶,۷۱۹	۱۱,۴۱۸,۱۹۳	۴۰,۱۰۱,۶۰۴	سایر دارایی ها
۳۲۱,۵۹۱,۸۲۲	۵۳,۰۶۹,۰۲۰	۱۳۸,۳۳۶,۱۱۲	جمع داراییها

۷-۷- برنامه تداوم فعالیت

بانک با توجه به گزارشات روزانه منابع و مصارف، وضعیت تحقق اهداف کلان بانک و نیز بررسی روند شاخصها و نسبتها، نقدینگی خود را به صورت روزانه مدیریت می نماید. همچنین در جهت برآورد نوسان پذیری انحراف حساب بانک نزد بانک مرکزی با استفاده از یک مدل داخلی اقدامات لازم صورت گرفته و بر اساس آن حداقل اندازه ی سپر نقدینگی جهت مواجهه با نوسانات روزانه در سطوح اطمینان ۹۵ و ۹۹ درصد برآورد شده است..

۷-۸- برنامه مقابله با بحران

بانک پروژه اندازه گیری ریسک نقدینگی مبتنی بر تحلیل شکاف را که از سالهای گذشته شروع نموده بود در این سال اجرایی نمود که بعد از رفع آخرین مغایرت های اطلاعاتی باقی مانده در این سامانه، گزارش تحلیل شکاف در دو حالت ایستا و پویا انجام خواهد شد. همچنین در شرایط کسری منابع با برگزاری جلسات کمیته منابع و مصارف در دوره های زمانی ۳ و حداکثر ۷ روزه به ارزیابی و تحلیل روندهای منابع و مصارف بانک و اتخاذ تصمیمات لازم جهت برون رفت از شرایط غیر عادی اقدام می نماید. به منظور

استقرار مدیریت دارایی ها و بدهی ها در بانک مبتنی بر بال ۲ و ۳ که با هدف خلق ارزش (حداکثر نمودن سود) و مدیریت ریسک (نقدینگی و نرخ سود) اقدامات لازم صورت پذیرفته و در این خصوص دستورالعمل های اجرایی برنامه احتیاطی، سپرنقدینگی و حدود سررسید تدوین گردیده اند و دستورالعمل مدیریت ریسک نرخ سود نیز در دست تدوین می باشد. بر اساس دستورالعمل های تدوین شده این بانک ضمن تعیین میزان سپر نقدینگی مورد نیاز مبتنی بر برآوردهای آماری به طبقه بندی داراییها بلحاظ نقدشوندگی آنها اقدام می نماید. ضمن اینکه از برنامه تعریف شده ای جهت مدیریت شرایط غیر عادی نقدینگی برخوردار می باشد.

۷-۹- روش سنجش ریسک نقدینگی

در حال حاضر بانک بر مبنای محاسبه و تحلیل روند نسبتهای نقدینگی اقدام به ارزیابی ریسک نقدینگی خود می نماید. به علاوه، در چارچوب یک الگوی آماری ساده، میزان نوسانات حساب بانک مرکزی در سطوح اطمینان ۹۵ و ۹۹ درصد محاسبه گردیده است. همچنین در این ارتباط و به منظور ارزیابی دقیق ریسک نقدینگی، محاسبه شکاف نقدینگی ایستا در بانک صورت می گیرد و با توجه به اینکه پایه محاسبه ریسک نقدینگی استخراج جدول شکاف نقدینگی پویا می باشد استخراج جدول مذکور و انجام آزمون بحران جهت ارزیابی وضعیت نقدینگی بانک در شرایط بدبینانه در دست اقدام می باشد.

۷-۱۰- سازو کارهای کنترل و پایش ریسک نقدینگی

- استخراج جدول وضعیت منابع و مصارف در سطح مناطق و محاسبه نسبتهای نقدینگی و پایش وضعیت آنها
- در سطح کلان استخراج جدول وضعیت نقدینگی بانک و پایش مستمر نسبتها و سرفصلهای تاثیر گذار بر آن
- اقدام در جهت استخراج جدول شکاف نقدینگی بانک بر اساس طبقات مختلف زمانی و با لحاظ کلیه جریانات وجوه در دو حالت ایستا و پویا که در آن امکان ارزیابی کلیه جریانات مورد انتظار (اقدام بالا و پایین خط) فراهم خواهد شد.
- تنظیم نرخ های سود حساب مرکز به عنوان مهمترین ابزار مدیریت منابع و مصارف بانک در شرایط مختلف

ماده ۸- مدیریت ریسک عملیاتی

۸-۲- تدابیر پیش گیرانه از وقوع خطاهای غیر عمدی و سهوی انسانی

در حوزه ریسک عملیاتی که مرتبط با عدم کفایت سیستم ها، فرایندها، نیروی انسانی و رخدادهای محیطی بوده به طور مستمر توسط واحدهای ذیربط مورد ارزیابی و پایش قرار می گیرد و اقدامات کنترلی مورد نیاز اعمال می گردد. در این خصوص هدف اصلی بانک حصول اطمینان از کفایت کنترل های داخلی بوده که در این ارتباط می توان به انجام اقدامات لازم جهت ارتقاء امنیت شبکه، راه اندازی سیستم های نظارتی غیر حضوری اشاره داشت. این اقدامات از طریق حوزه بازرسی و نظارت بانک شامل مدیریت های امور بازرسی و حراست و ادارات مبارزه با پولشویی و حسابرسی داخلی صورت می گیرد. ضمن اینکه از اولویتهای اصلی بانک سیستمی نمودن اکثر عملیات و رفع نقایص سیستمهای موجود با هدف جلوگیری از هرگونه خطا می باشد. در این ارتباط اهم اقدامات انجام شده عبارتست از:

- رسیدگی منظم به عملکرد شعب و واحدها و گزارش نتایج رسیدگی ها به مقامات ارشد بانک
 - ارائه پیشنهادات اصلاحی درخصوص رفع معایب و نواقص عملکردی واحدهای تحت رسیدگی
 - بازرسی از راه دور و برخط شعب
 - برنامه ریزی تقویت کنترل های داخلی و اجرای طرح های عملیاتی در این زمینه
 - ایجاد اطمینان از کفایت کنترل های داخلی
 - استقرار سیستم نرم افزار مبارزه با پولشویی AML
 - هوشمندسازی حسابهای بانک با هدف جلوگیری از سوء استفاده
 - استقرار سامانه اعتبارسنجی مشتریان
- همچنین از جمله برنامه های در حال انجام در این خصوص برنامه های ارتقاء سطح شناخت و اطلاعات همکاران در ارتباط با مباحث حفاظتی و حراستی و استقرار سامانه نظارتی متمرکز در بخش تسهیلات و تعهدات می باشد.

۸-۳- تمهیدات مقابله با بحران

در راستای مقابله با حوادث غیر مترقبه و مدیریت شرایط بحران ، کمیته پدافند غیر عامل(بخش فرماندهی) بر اساس مصوبه مورخ ۱۳۸۸/۱۱/۲۵ هیات مدیره وقت بانک ایجاد و همچنین کمیته های فرعی زیر نیز در بخش های مربوطه تشکیل شده است:

۱. کمیته (بخش) لجستیک و پشتیبانی پدافند غیر عامل
۲. کمیته (بخش) مقابله با رخدادهای IT پدافند غیر عامل
۳. کمیته(بخش) عملیات پدافند غیر عامل
۴. کمیته(بخش) مالی پدافند غیر عامل
۵. کمیته (بخش)بحران در مدیریت های شعب استان / منطقه

۸-۴- روشهای سنجش ریسک عملیاتی

برای شناسایی و اندازه گیری ریسکهای عملیاتی، بانک نسبت به استفاده از روشهای زیر اقدام نموده است:

- استفاده از پایگاه داده زیان و راه اندازی سامانه اندازه گیری ریسک بر مبنای روش پیشرفته
- ایجاد بانک اطلاعاتی جامع، از نیازهای کلیدی مدیریت موثر ریسک عملیاتی بوده به طوریکه این بانک اطلاعاتی به بانک کمک می نماید تا از احتمال وقوع و شدت ریسک در خطوط کسب و کار و واحدهای سازمانی آگاهی یافته و از آن در اندازه گیری ریسک عملیاتی بر مبنای روشهای پیشرفته و نیز ارزیابی اثر بخشی کنترل ها بهره گیری نماید. گزارش رویدادهای ریسک عملیاتی بر اساس مناطق (نقشه جغرافیایی) ، مکان سازمانی، خطوط کسب و کار و نوع رویداد در قالبهای مختلف(نمودار و جدول) مبتنی بر شدت و فراوانی آنها و فراهم نمودن امکان اندازه گیری ریسک عملیاتی بر مبنای روش های پیشرفته از قابلیت های این سامانه می باشد. در حال حاضر پایگاه داده زیان بانک ایجاد و بر اساس آن سرمایه پوششی ریسک عملیاتی بر مبنای روش پیشرفته مد نظر کمیته بال و صورتهای مالی IFRS بانک مرکزی قابل محاسبه می باشد.

• **خود ارزیابی ریسک و کنترل (RCSA)**

روش خود ارزیابی ریسک و کنترل ، روش سیستماتیک شناسایی شکاف های کنترلی است ، که دستیابی به اهداف کسب و کار یا واحدهای سازمانی را تهدید می کند و رصد این که چه اندازه مدیریت واقعاً این شکاف ها را از بین می برد.

این روش تا کنون در حوزه های فناوری اطلاعات ، حقوقی و تدارکات و مهندسی بانک انجام شده و راهکارهای کنترلی مناسب جهت کاهش ریسکها با همکاری واحدهای ذیربط و اداره مدیریت ریسک طراحی شده و به تصویب کمیته های فرعی مدیریت ریسک عملیاتی و کمیته عالی مدیریت ریسک رسیده است. که بر اساس آن واحدهای ذیربط موظف به عملیاتی نمودن راهکارهای تصویبی می باشند.

۸-۵- میزان سرمایه لازم برای پوشش ریسک عملیاتی

سرمایه پوششی ریسک عملیاتی بر مبنای دو روش پایه و پیشرفته محاسبه می شود.

۱- روش پایه

سرمایه اختصاص یافته برای ریسک عملیاتی بر اساس روش پایه به شرح جدول ذیل می باشد:

میلیون ریال

اسفند ۱۳۹۵	اسفند ۱۳۹۴	
۲,۸۳۰,۵۰۸	۲,۸۹۵,۹۲۶	سرمایه اختصاص یافته برای ریسک عملیاتی

۱- روش پیشرفته

سرمایه اختصاص یافته برای ریسک عملیاتی بر اساس روش پیشرفته به شرح جدول ذیل می باشد:

میلیون ریال

اسفند ۱۳۹۵	اسفند ۱۳۹۴	
۵۰۰,۱۱۹	-	سرمایه اختصاص یافته برای ریسک عملیاتی

۸-۶- ساز و کارهای کنترل و پایش ریسک عملیاتی

در حال حاضر بانک دارای فرایند تعریف شده ای برای پایش ریسک عملیاتی و گزارش دهی آن می باشد به طوریکه در بازرسی ها و حسابرسی های مستمر ارزیابی های لازم صورت گرفته و گزارشات آن به مقامات ارشد ارایه می شود. در راستای نظارت بر فعالیت شعب، سامانه پایش لحظه ای از اوایل سال ۱۳۸۴ افتتاح و راه اندازی گردید. در ابتدا عملکرد شعب از طریق offline مورد بررسی قرار می گرفت که نهایتا از اوایل سال ۱۳۸۷ سامانه مذکور با اقدامات صورت گرفته قادر به رسیدگی از طریق بررسی های online گردید. حسب تصمیمات متخذه مقرر گردید عملکرد این سامانه از رویکرد رسیدگی کلی به شعب به رویکرد رسیدگی به سرفصل های پرمخاطره تغییر یابد که در این راستا در حال حاضر عملکرد روزانه کلیه واحدهای بانک قابل رصد بوده و بر اساس گزارش های متنوع ماخوذه از این سیستم مراتب مورد بررسی بازرسان مستقر در سامانه مذکور قرار می گیرد.

همچنین از جمله برنامه های در دست انجام به منظور پایش ریسک عملیاتی استفاده از فرایند خود ارزیابی ریسک و کنترل بوده که امکان پایش ریسک ها بر مبنای شدت و احتمال را فراهم می نماید. همچنین بلحاظ بررسی گزارشات و اتخاذ تصمیم های کنترلی کمیته مدیریت ریسک عملیاتی و امنیت سیستم به عنوان یکی از کمیته های زیرمجموعه کمیته عالی مدیریت ریسک با ریاست معاون مدیرعامل در حوزه برنامه ریزی و نظارت ایجاد شده است. در این کمیته موارد ریسک عملیاتی که از سوی مدیریت های ذیربط بانک ارائه می شوند مورد بررسی قرار می گیرد.

ماده ۹- مدیریت ریسک بازار

۹-۱- سیاست های مدیریت ریسک بازار

بانک تجارت با هدف حفظ ارزش و تداوم جریانات درآمدی ناشی از پرتفوی معاملاتی خود (سهام و ارز) از فرآیند مدیریت ریسک برای کاهش زیان احتمالی ناشی از حرکات و نوسانات غیرمنتظره در قیمت ها و سایر نرخ های بازار استفاده می نماید.

استراتژی های بانک:

- ۱- بانک وضعیت ریسک بازار ارزی و سهام خود را با توجه به میزان سرمایه پایه مدیریت خواهد نمود.
- ۲- بانک ریسک بازار مربوط به فعالیت ها و خدمات خود را مدیریت خواهد کرد.
- ۳- بانک با استفاده از روش های تحلیل سناریو و آزمون بحران میزان اثر تغییرات متغیرهای موثر بر پرتفوی معاملاتی خود را ارزیابی خواهد نمود.
- ۴- بانک جهت شناسایی و پیش بینی رفتار متغیرهای تاثیرگذار بر ریسک بازار، متغیرهای اقتصادی را پایش و از الگوهای پیش هشداردهنده استفاده خواهد نمود.
- ۵- بانک از طریق تنوع بخشی و با استفاده از الگوهای بهینه یابی، ترکیب پرتفوی سهام و ارزی خود را با توجه به ریسک تنظیم خواهد نمود.

۹-۲- روش سنجش ریسک بازار

- ۱- بانک تجارت جهت تخمین میزان زیان مورد انتظار از محل معاملات سهام برنامه ریزی های لازم را جهت استفاده از روش های ارزش در معرض ریسک انجام تا مطابق با آن بتوان حدود مجاز را تعیین نمود.
- ۲- بانک وضعیت باز ارزی را نسبت به سرمایه پایه خود مدیریت می نماید.
- ۳- بانک جهت اندازه گیری ریسک پرتفوی ارزی و سهام از شبیه سازی بوت استرپ و روشهای شبیه سازی تاریخی استفاده می نماید.
- ۴- در صورت ایجاد پرتفوی اوراق با درآمد ثابت، بانک جهت اندازه گیری ریسک نرخ سود (در پرتفوی معاملاتی) از چارچوب تحلیل دیرش استفاده خواهد نمود.

۹-۳- میزان اقلام در معرض ریسک بازار به تفکیک ارز، سهام، نرخ سود و نظایر آن

نتایج حاصل از محاسبه ی ارزش در معرض خطر روزانه ی ریسک ارز به روش بوت استرپ و ارزش در معرض خطر روزانه ی ریسک سهام به روش شبیه سازی تاریخی، مطابق جدول زیر می باشد:

(میلیون ریال)

ریسک سهم (اسفند ۱۳۹۵)	ریسک نرخ ارز (اسفند ۱۳۹۵)	
۱۹۹،۹۷۹	۲۵۵،۱۱۵	ارزش در معرض خطر روزانه

۱-۹-۳- مقایسه ریسک نرخ ارز با حد پذیرش آن

طبق مصوبات کمیته بال ۲، ارزش در معرض خطر (ریسک) روزانه نرخ ارز نباید از حد تعیین شده فراتر رود. برای این مقایسه میانگین ۶۰ روز گذشته ریسک نرخ ارز را در مضربی که از سوی همین کمیته حدود ۳ اعلام شده ضرب کرده و حاصل را با ریسک نرخ ارز در روز گذشته مقایسه می کنیم و عدد بزرگتر از این مقایسه، مورد بررسی قرار می گیرد که آیا در محدوده مجاز قرار دارد یا خیر.

طبق این توضیحات، از آنجا که حد پذیرش تعیین شده برای ریسک نرخ ارز معادل ۱۰۳۶ میلیارد ریال است و مقایسه میان حاصلضرب عدد ۳ در میانگین ۶۰ روز گذشته ریسک نرخ ارز در اسفند ۱۳۹۵ به رقم ۷۸۲ میلیارد ریال منتج می شود، ریسک نرخ ارز در محدوده مجاز قرار دارد.

۹-۴- میزان سرمایه لازم برای پوشش ریسک بازار

همچنین، سرمایه پوششی لازم برای ریسک های نرخ ارز با استفاده از روش بوت استرپ و برای ریسک سهام با استفاده از روش شبیه سازی تاریخی، ارزش در معرض خطر روزانه محاسبه شده و با ضرب آنها در عدد $۳ * \sqrt{۱۰}$ (طبق رهنمود ریسک بازار بانک مرکزی)، مطابق جدول زیر محاسبه شده است:

(میلیون ریال)

ریسک سهم (اسفند ۱۳۹۵)	ریسک نرخ ارز (اسفند ۱۳۹۵)	
۱،۸۹۷،۱۶۶	۲،۴۲۰،۲۳۳	سرمایه پوششی